

Välkommen till
Nyhetsbrev nr 18-2017
från Kalle Eriksson och Bjäreförlaget

Tidiga bjärebor

De första bjäreborna.

När den väldiga landisen – flera tusen meter tjock(!) - för sig så där 10 000-13 000 år sedan – drog sig tillbaka, dröjde det – naturligt nog - innan de första livstecknen dök upp här. Först lavarna och andra växter som tål kyla. Sedan även djuren. Lämmeln och släktingar till den. Så kom renen som strövade på det tundraliknande landskapet.

Klimatet förbättrades. Temperaturen steg. Med tiden kom även människan. Nomader som följde i renens spår. Det var stenålderns bjärebor. De första bjäreborna. De har lämnat många spår efter sig. Pilspetsar, skärverktyg mm. Ofta i flinta. Vi kan se dessa föremål i bl.a. Hembygdsparken i Boarp. Även i vårt regionala museum – i Lund – och vårt nationella – i Stockholm - finns föremål från stenåldern, som hittats i jorden på bjärehalvön.

Med tiden lärde sig dessa nomader

att göra sin tillvaro lite säkrare. Man lärde sig att odla i jorden, att hålla tamboskap mm. Det krävde att man stannade kvar på samma plats. Nomadlivet övergavs stegvis. Man byggde bostäder.

Vinjettbilden

I detta Nyhetsbrev vill skildra den här övergången från stenålder till bronsålder. Människan har övergett nomadlivet. Man har etablerat sig på en plats. Ordnat bostäder. Bilden visar en man som skördar med hjälp av en skära. Vi ser tamboskapen i bakgrunden. Man arbetar med att tillverka redskap och föremål för hushållet mm .

När människan rotat sig på en plats uppstår även behovet av att begrava sina döda anhöriga och att vårda dessa gravar. På bilden ser vi en sådan gravhög i bakgrunden.

Bjäre är rikt

på gravhögar från just bronsåldern. Mäktiga högar, som ofta är placerade på höjder och som därför utgör dominerande inslag i landskapsbilden. Exempel på detta får vi under vår vandring längs bjärekusten.

Vid Ingelstorps strand möts vi av de mäktiga Gröthögarna. Åtta väldiga rösen byggda med klappersten. Högarna ligger i ett mäktigt fält med klappersten som havet för flera tusen år sedan byggde upp.

Ett ännu mäktigare minne från bronsålderns bjärebor möter vi ett stycke söder om Torekov. På en hög kustplatå ligger den väldiga Dagshög – nordens största hög i sitt slag.

Åter till vinjettbilden

Den har jag scannat från en skolplansch. Planschen har använts i V. Karups skola. Som elev i V. Karups skola fick jag tillfälle att studera den. När jag sedan återkom till samma skola – nu som lärare – kunde jag använda samma plansch i min undervisning om vår forntid.

Detta var på 1950-talet. Visst hade vi fått ”moderna” hjälpmedel för att visa bilder. Någon bland mina äldre läsare minns kanske skioptikonapparaten...!!

Eller diaprojektorn.

Det var när man skulle riva V. Karups gamla skola,

som man hade samlat ihop material från skolan. Sådant som inte skulle få följa med in i den nybyggda skolan. Så ställde skolstyrelsen till med auktion på detta material. Skolbänkar, skåp, kartor, planscher, böcker.....

Ropare var en av skolstyrelsens egna ledamöter – Herbert Svensson. En legendar. Jag tror att många av mina läsare minns Herbert. Fiskare med båt i Kattviks hamn och sedermera fiskhandlare i Båstad.

Jag var där på auktionen. Intresserad av skola och pedagogik. Intresserad av historia.

När jag gick hem efter auktionen hade jag med mig bl.a. ett par av dessa gamla historiska planscher, som jag hade egna minnen av – bl.a. vinjettbilden i detta brev.

De finns nu – efter scanning - i mitt digitala bildarkiv – tillsammans med ca 52 000 andra digitala bilder.

Planschen – ett ypperligt pedagogiskt hjälpmedel

Detta med den gamla skolplanschen ger mig anledning att stanna upp och upprepa en uppfattning som jag misstänker att några läsare har hört mig framhålla förr:

Den gamla planschen var ett alldeles ypperligt pedagogiskt hjälpmedel.

Framför allt på den tiden, förstås. Planschen krävde inte elektrisk ström. Inga sladdar. Inga projektorlampor (som gick sönder). Krävde inte mörklägning i skolsalen. Var enkel att ta fram och hänga upp inför klassen.

Planschen hade mycket att berätta. Den skapade nyfikenhet hos betraktaren. Intresse. Önskan att få lära. Att få svar på frågor.

Ta en extra titt på bilden.

Antag att du är lärare och skall få eleverna att lära sig hur människorna hade det under bronsåldern. Se de olika detaljerna. Varje sådan detalj kan bli utgångspunkt för samtal mellan lärare och elev. Bilden väcker elevernas intresse. De ställer frågor. Som lärare kan du berätta och ge svar. Det blir en spännande – och givande – lektion.

Efter denna lovsång

till den gamla skolplanschen är det kanske på sin plats att jag också uttrycker min beundran för de avancerade tekniska hjälpmedel, som står till förfogande för dagens lärare – och andra som visar bilder inför publik. Jag stämmer gärna upp i en lovsång även för dessa pedagogiska hjälpmedel.

Det kom ett brev

till min dator från en av mina läsare.: ”Kan du inte i ett Nyhetsbrev ta oss brevläsare med på en vandringstur längs den bjärekust, som du nu har hyllat i flera Nyhetsbrev?”

Den som skrev dessa rader har lite svårt för att företa vandringen själv. Han bor i Texas. I USA....

Nu har min läsare från Texas beställt boken. Han kan dock inte förstå det svenska språket. Förhoppningsvis kan bokens ca 400 bilder ge föreställning om det som boken och dess text vill skildra.

Att skildra en kustvandring i ett Nyhetsbrev är av utrymmesskäl inte möjligt. Vi får ta det i etapper och med ett litet urval av allt det man kan uppleva längs kusten när man vandrar här ”på riktigt”.

Därför: Häng med på en tur

Vi startar på samma plats som i boken: Vid Stensåns mynning vid stranden i norra delen av Båstad.

Direkt efter starten får vi en hälsning från vår historia.

På sandstranden nära Riviera Strand ser vi en stor stenbumling sticka upp ur sanden. Det är toppen av ett stort flyttblock, som inlandsisen en gång placerade här.

Stenen har mycket att berätta.

Den utgjorde gräns mellan socknarna – Båstad och Ö. Karup. Dessutom mellan två häradar – Bjäre härad och Höks härad. Under några år på 1600-talet fick stenen även rollen som gränsmärke mellan Sverige och Danmark. Det var under åren mellan freden i Brömsebro, 1645, och freden i Roskilde, 1658.

Stenens historiska roll gav anledning till att den fick ett namn: Röeskall.

På stenen finns ett årtal inristat: 1778. Varför detta sena årtal? Anledningen är, att man långt efter de dramatiska krigsåren på 1600-talet ville få en mera exakt ordning på gränsen mellan Skåne och Halland, det som en gång varit en riksgräns. En gränskommission fick i uppdrag att gå hela sträckan – från havet till smålandsgränsen - och markera exakt var gränsen skulle gå. Röeskall blev gränssten nr 1.

När vi passerar Båstad

står de historiska minnesmärkena som spön i backen. Jag får nöja mig med ett: den väldiga tegelbyggnaden nära hamnen. Idag inrymmer byggnaden Båstads största hotell – Skansen- och utgör ett viktigt inslag i hela komplexet Båstads tennisstadion.

Denna stora byggnad tillkom som sädesmagasin. Det var de stora godsens i södra Halland som producerade så mycket spannmål att export var möjlig. Spannmålen transporterades med häst och vagn från gårdarna till Båstad, där spannmålen lagrades i väntan på att lastas ombord på fraktfartyg.

Vi är nu tillbaka på 1870-talet. På riktigt gamla fotografier kan vi se, att en ria – ett torkhus – är placerad intill den stora lagerbyggnaden.

Bilden är som ett monument över en föränderlig tid. Eller: en bild om hur svårt det är att sja om framtiden.

Några år efter det att denna lagerbyggnad för spannmål stod klar, kom järnvägen till Båstad. Året var 1885. Linjen Helsingborg-Halmstad var redo att ta över såväl persontrafik som varor. Den väldiga lagerbyggnaden för spannmål förlorade sin betydelse

Jag måste lägga band på mig

själv, så att jag inte fastnar i Båstad. Här finns ju så mycket mer att uppleva. Kanonerna som står nära Skansen, riktade mot havet. Tennisstadion, som är sammanbyggd med Skansen. Det var på samma plats där dagens centercourt finns, som Ludvig Nobel år 1907 anlade den första "riktiga" tennisbanan i Båstad. En betongbana med hönsnät runt banan. Eller varför inte hela Båstads samhälle, som vår kung i Köpenhamn anlade för att få en utskeppningshamn för den viktiga produkt som Bjäre hade så mycket av men som Köpenhamn saknade: ved.

Vi måste spara många av Båstads historiska minnen till ett annat tillfälle.

Alltså; full fart vidare längs kusten. Även sevärdheter som Norrvikens Trädgårdar, Kattvik och dess hamn, Uddens stenkross får vi spara till senare tillfällen.

Hovs Hallar

Det är svårt att hitta ord som kan skildra all den skönhet och all den dramatik som Hovs Hallar bjuder oss på. Det skall ses. Därför, du läsare som bor i Texas och alla ni andra brevläsare, som finns på avlägsna platser på vårt jordklot får trösta er med vad ni kan se i bild och text i boken NÄRA HAVET...

Där har jag under avsnittet om Hovs Hallar skildrat dels vad vi kan se och uppleva idag och dels vad berömda filmmakare har skapat med Hovs Hallars natur som bakgrund.

Jag tänker på Ingmar Bergmans internationella genombrottsfilm "Det sjunde inseglet" som kom på 1950-talet. Filmen skildrar en riddare (spelad av Max von Sydow) som återvänder från en pilgrimsresa.

Europa lever i skräck. Digerdöden härjar.

En av de scener som inspelades vid Hovs Hallar är en av filmhistoriens mest kända: När riddaren spelar schack med döden (Bengt Ekerot).

När regissören Jan Troll några årtionden senare skulle skildra viktiga scener i filmen om "Ingenjör Andrees ballongfärd" med nordpolen som mål utnyttjades den dramatik som naturen här bjuder på.

I verkligheten skedde avfärden från Danskön i norra Norge. I filmen blev det Hovs hallar. Verklighetens ballongfärd slutade i tragedi. De tre ballongfararen fick gå ner på isen. Där mötte de med tiden sitt öde.

Det byggdes ett skepp uti...

Ett stycke efter Hovs Hallar träffar vi på mer av bjärehistoria. På Ingelstorps strand byggde man fartyg under den stora segelsjöfartsperioden. Det är bara en av de platser längs bjärekusten där det byggdes fartyg.

Hur det kunde se ut på denna plats när fartygsbygge pågick har skildrats av hembygdsforskaren Patrik Haller. Hans barndomshem låg inte långt från denna strand. Hans föräldrar deltog i arbetet med att bygga fartyg. Det är deras berättelser som ligger till grund för skildringen.

Här levde bronsålderns kust-bjärebör

Strax efter Ingelstorps strand når vi nästa historiska minnesmärke: Gröthögarna. Åtta väldiga rösen, skapade av bronsålderns kustnära bjärebör.

Därmed har vi kommit tillbaka till den tid som Nyhetsbrevets vinjettbild vill skildra: bronsåldern.

Det är en mäktig upplevelse att stå vid dessa gravrösen. Vi vet att den tidens bjärebor såg samma vyer som vi ser idag. Kustlinjen är densamma. Vyn över havet likaså. Även de närmaste omgivningarna måste ha sett ut då som nu. Stora områden består av klappersten, ordnat i strandvallar som havet har kastat upp.

En "ogästvänlig" strand

Vi är nu ute på den allra yttersta delen av bjärehalvön. Här och var ute i vattnet sticker reven upp. Vissa är synliga över vattnet. Andra anar vi tack vare det skum som bildas när vågorna slår mot reven.

Det här är en kust som varit fruktad av sjöfolket under segelsjöfartens dagar. Många fartyg har också blåst upp på bjärestränderna. Vi kommer i kommande etapper att vandra på de mest utsatta stränderna.

"Stränderna – de ödsligt sköna"

När jag vandrar på dessa stränder kommer några rader från Evert Taube upp i mitt sinne. Raderna är hämtade ur "Inbjudan till Bohuslän", men det känns som att de passar in även här.

*Kom ut till stränderna, de ödsligt sköna.
Med slån och hagtorn, böjda djupt av storm.
Med gamla båtvrak, som har mulnat gröna.
Men än, i brustna skrov, bär vågens form.*

Fortsättning följer

Med Evert Taubes sköna poesi ringande i öronen måste vi nu lämna bjärestränderna för den här gången. Till min läsare i Texas, liksom andra "långväga" läsare kan jag utlova, att vi fortsätter vandringen i kommande Nyhetsbrev

Min boklåda

Boktitel	Ord.pris	Rea-på-rea-pris
Så blev Båstad tennis med omvärlden	225	60
Bilder av ett sekel i Bjäre	Slutsåld	
Vår bjärehistoria i bild	350	70
Bjärebör berättar om Bjäre	Slutsåld	
Strövtåg i Bjäres historia	330	70
På räls över Hallandsås under 130 år	Slutsåld	
NÄRA HAVET trivs jag bäst	330	Ny

Vill du köpa boken direkt hos mig kan du mejla mig om det. kalle@bjarenet.com

Ange om du vill hämta ditt ex. eller få det skickat med posten.

Av de böcker som inte är slutsålda hos förlaget finns endast enstaka ex kvar. Slutsålda böcker kan möjligen finnas på något av de ställen där mina böcker finns att köpa. Det gäller bokhandlar i Båstad, Laholm och Ängelholm. Dessutom hos ICA i Torekov, Torekavs turistbyrå, VKIF:S loppisbutik i V. Karup, Restaurang Hovs Hallar, Kajs fiskrökeri i Segeltorp.

Vet du någon

I din bekantskapskrets som du tror vill bli mottagare av mina Nyhetsbrev får du gärna tipsa.

Vänligen

Kalle

Kalle Eriksson

Bjäreförlaget

Hallavaravägen 102

269 91 Båstad

0431-365 332

kalle@bjarenet.com